

УДК 338.43:636:338.439.5:637

МОЛОЧНЕ СКОТАРСТВО ЛЬВІВЩИНИ: АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Т. Тимофіїв, аспірант

Львівський національний аграрний університет

Тимофіїв Т. Молочне скотарство Львівщини: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку

У статті проаналізовано сучасний стан виробництва молока у Львівській області та ідентифіковано причини кризового стану молочної галузі. Обґрунтовано необхідність відродження крупнотоварного виробництва для подолання проблем вітчизняного молочного скотарства.

Ключові слова: крупнотоварне виробництво, ефективність, молочне скотарство, продуктивність корів.

Tymofiyiv T. Suckling cattle breeding in Lviv region: the analysis of the modern state and perspectives of its development

The analysis of the modern state of milk production in the Lviv region is conducted and reasons of the suckling industry crisis are identified. The necessity of highly-commodity production revival for solving the problems of the home suckling cattle breeding is grounded.

Key words: highly-commodity production, efficiency, suckling cattle breeding, productivity of cows.

Тимофиев Т. Молочное скотоводство Львовщины: анализ современного состояния и перспективы развития

В статье проведен анализ современного состояния производства молока во Львовской области и идентифицированы причины кризиса молочной отрасли. Обоснована необходимость возрождения крупнотоварного производства для преодоления проблем отечественного молочного скотоводства.

Ключевые слова: крупнотоварное производство, эффективность, молочное скотоводство, продуктивность коров.

Постановка проблеми. Виробництво молока є важливим елементом вітчизняного агропромислового комплексу. Молочне скотарство – одна з провідних галузей сільського господарства, що забезпечує населення цінними і незамінними продуктами харчування та є постачальником сировини для молокопереробної промисловості. Тому не викликає сумніву важливість успішного розвитку молочного скотарства для вітчизняної економіки, зокрема для забезпечення продовольчої безпеки держави.

Галузь молочного скотарства повинна щонайменше забезпечувати виробництво молока в обсягах, які відповідають нормам державної продовольчої безпеки. Проте в Україні існуючий рівень виробництва молока в розрахунку на душу населення останніми роками не забезпечує навіть мінімальної нор-

ми споживання [1, с. 165]. Тобто на даному етапі розвитку вітчизняне молочне скотарство не відповідає своїм потенційним можливостям та потребам населення.

Стан галузі сьогодні можна охарактеризувати як стан глибокої кризи, що надалі по-гіршується появою нових проблем. Враховуючи пріоритетне значення галузі, цілком очевидно є потреба негайного вирішення проблем, що перешкоджають її успішному функціонуванню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Важливість успішного розвитку виробництва молока та молокопродуктів для вітчизняної економіки зумовлює посилення наукового інтересу до проблем галузі. Дослідженням розвитку молочного скотарства займаються П.С. Березівський [2], В.І. Бойко, О.І. Гуторов [3], А.В. Македонський [4], О.М. Шпичак, Х.І. Цвайг [5] та інші видатні українські

науковці. У працях учених проаналізовано стан та проблеми виробництва молока в Україні і запропоновано шляхи їх вирішення.

Треба зазначити, що в науковців відсутній єдиний підхід до визначення причин кризового стану молочного скотарства, а отже, й до методів подолання цієї кризи. Зокрема, П.С. Березівський, аналізуючи структурно-динамічні тенденції у розвитку скотарства, зазначає, що перспективою розвитку скотарства є формування асоційованих форм аграрного бізнесу, де особисті селянські господарства були б потенційними асоційованими членами сільськогосподарського підприємства [2, с. 20]. На необхідності використання світового досвіду підвищення ефективності галузі наголошує О.І. Гуторов [3, с. 158]. Македонський А. В. основним шляхом відродження молочного скотарства бачить державну підтримку [4, с. 18].

Незважаючи на велику кількість досліджень і публікацій, проблема успішного розвитку вітчизняного молочного скотарства все ще залишається невирішеною. На наш погляд, для подолання кризи необхідно встановити її першопричину. Тому існує потреба у поглибленому аналізі сучасного стану галузі молочного скотарства для виявлення основних причин її занепаду.

Постановка завдання. Метою дослідження є проведення аналізу сучасного стану молочного скотарства Львівщини та окреслення перспектив його подальшого розвитку. Для досягнення визначеної мети проаналізуємо тенденції розвитку галузі в Україні та у Львівській області з метою

з'ясування причин затяжної кризи та формування пропозицій щодо відродження ефективного молоко-виробництва.

Виклад основного матеріалу. В Україні протягом останніх років спостерігається негативна тенденція до скорочення молочного стада. На 1 січня 2011 р. поголів'я корів в усіх категоріях господарств в Україні становило 2631,2 тис. голів, що на 32,9% менше, ніж на 1 січня 2005 р. Значне скорочення поголів'я призводить до зменшення обсягів виробництва молока. Так, у 2010 р. у всіх категоріях господарств вироблено 11248,5 тис. т молока, що на 18% менше, ніж у 2004 р. Спад виробництва молока спостерігається у всіх областях України. Зважаючи на стратегічне значення молока та молокопродуктів для продовольчої безпеки держави, така ситуація набуває загрозливого характеру.

Слід відзначити, що у Львівській області, яка завжди була лідером з виробництва молока, зважаючи на наявність сприятливих передумов для розвитку молочного скотарства, сьогодні спостерігаємо практично най-більше скорочення обсягів виробництва. У 2010 році молока вироблено 656,2 тис. т, що на 26,3 тис. т (3,9%) менше, ніж у попередньому році, у тому числі у сільськогосподарських підприємствах на 1,8 тис. т (7,3%) менше та у господарствах населення – на 24,5 тис. т (3,7%) менше, ніж у 2009 р. Спад виробництва молока у 2010 р. порівняно з 2004 р. становить 34,4%.

У таблиці наведено динаміку поголів'я корів та виробництва молока у Львівській області.

Таблиця

Динаміка поголів'я корів та виробництва молока у Львівській області за категоріями господарств [6]

Рік	Поголів'я корів, тис. гол.			Виробництво молока, тис. т		
	усі категорії господарств	сільськогосподарські підприємства	господарства населення	усі категорії господарств	сільськогосподарські підприємства	господарства населення
1	2	3	4	5	6	7
2004	261,0	14,8	246,2	958,9	31,8	927,1
2005	235,4	14,3	221,1	930,4	31,2	899,2

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

2006	215,1	13,7	201,4	892,3	28,8	863,5
2007	192,1	11,6	180,5	813,4	24,3	789,1

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6	7
2008	177,7	10,7	167,0	731,3	23,7	707,6
2009	171,7	10,8	160,9	682,5	24,7	657,8
2010	161,7	9,8	151,9	656,2	22,9	633,3
2010 р. до 2004 р., %	56,1	59,0	55,9	65,6	69,2	65,5

Аналізуючи поголів'я корів у Львівській області, спостерігаємо значне скорочення молочного стада. У 2010 р. поголів'я зменшилось на 99,3 тис. голів (43,9%) порівняно з 2004 р. Скорочення поголів'я відбувається і в сільськогосподарських підприємствах, і в господарствах населення. Для глибшого розуміння складності ситуації молочного скотарства Львівщини слід звернути увагу на той факт, що у повоєнному 1946 р. поголів'я корів у всіх категоріях господарств становило 340,9 тис. голів, що вдвічі перевищує кількість корів станом на 1 січня 2011 р.

Таке суттєве скорочення поголів'я корів неминуче призводить до значного зменшення виробництва молока, що ми й спостерігаємо сьогодні. Обсяги виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах Львівської області у 2010 р. зменшились на 30,8% по-рівняно з 2004 р., а в господарствах населення – на 34,5%.

Позитивною тенденцією в галузі є зростання середніх надоїв молока в динаміці. У 2010 р. середній надій молока від однієї корови становить 3861 кг. Порівняно з 2004 р. цей показник зріс на 15,4%, що свідчить про зростання продуктивності корів. Проте, незважаючи на позитивні зрушення, продуктивність корів у Львівській області, як і в Україні загалом, залишається однією з найнижчих у світі. Для порівняння: у США, Данії, Франції, Німеччині надій молока від однієї корови відповідно дорівнює 8431 кг, 7344 кг, 6062 кг, 6281 кг.

Аналізуючи виробництво молока, варто акцентувати увагу на переважному його розміщенні у господарствах населення (96,5%). Це свідчить про відсутність

крупнотоварного виробництва молока в області. Саме цей факт, на наш погляд, є основною причиною глибокої затяжної кризи галузі молочного скотарства, оскільки переважно виробництво молока в особистих селянських господарствах має низку суттєвих недоліків.

По-перше, господарства населення не здатні забезпечити належні санітарно-гігієнічні умови та первинну переробку молока, що спричинює низьку якість виробленої продукції. На погіршення якості молока впливає також висока частка людської праці в процесі виробництва.

По-друге, особисті селянські господарства мають обмежені фінансові можливості, що проявляється у неспроможності застосовувати нові інтенсивні технології, відсутності можливості проводити належну племінну роботу у тваринництві, закуповувати високопродуктивних племінних корів та у відсутності збалансованих раціонів тварин. Як наслідок, зростає собівартість виробленої продукції та знижується продуктивність, а отже, й ефективність виробництва.

По-третє, переважно виробництво молока у господарствах населення є причиною суттєвих сезонних коливань виробництва молока.

Крім того, домогосподарства є вразливішими до умов зовнішнього середовища по-рівняно з великими сільськогосподарськими підприємствами і тому не можуть забезпечити стабільного розвитку галузі у довгостроковій перспективі. В умовах, коли переважно виробництво молока здійснюється в особистих домогосподарствах, значно

утруднюється можливість управління розвитком галузі та планування обсягів виробництва.

окреслює коло наших подальших досліджень.

На противагу вище переліченому, крупнотоварні сільськогосподарські підприємства здатні забезпечити стабільний успішний розвиток молочного скотарства за рахунок ширших фінансових можливостей та більшої стійкості до змін ринкового середовища. Тому шляхом виходу молочного скотарства з кризи ми бачимо відродження крупнотоварного сільськогосподарського виробництва та концентрацію виробництва молока у великих спеціалізованих сільськогосподарських підприємствах.

Висновки. Відродження крупнотоварного виробництва молока забезпечить вихід галузі із затяжної кризи та успішний розвиток вітчизняного молочного скотарства у довгостроковій перспективі. Такого позитивного ефекту можна досягти за рахунок зменшення собівартості виробленої продукції, використовуючи ефект масштабу; підвищення якості завдяки належній первинній обробці молока, відповідним санітарно-гігієнічним умовам на молочних фермах та зниженню частки людської праці у технологічному процесі виробництва; підвищення продуктивності корів внаслідок закупівлі високопродуктивної племінної худоби та збалансованої і раціональної годівлі корів.

Крупнотоварні сільськогосподарські підприємства володіють ширшими можливостями для формування відповідної кормової бази та використання нових інтенсивних технологій з метою підвищення ефективності виробництва. Таким чином, концентрація виробництва молока у спеціалізованих крупнотоварних підприємствах є запорукою відродження високоефективного та конкурентоспроможного молочного скотарства. Проте для розвитку крупнотоварного виробництва молока необхідні значні фінансові ресурси, якими на сьогодні сільськогосподарські підприємства не володіють. Тому необхідність пошуку шляхів відродження крупнотоварного сільськогосподарського виробництва, зокрема джерел фінансування розвитку великих сільськогосподарських підприємств, що спеціалізуються на виробництві молока,

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Кучер Л. Ю. Досвід країн близького зарубіжжя в забезпеченні прибутковості виробництва молока / Л. Ю. Кучер // *Економіка АПК*. – 2011. – № 6. – С. 165-170.
2. Березівський П. С. Відродження галузі скотарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області : оцінка, проблеми, прогнози / П. С. Березівський // *Економіка АПК*. – 2010. – № 2. – С. 15-20.
3. Гуторов О. І. Світові тенденції розвитку молочного скотарства / О. І. Гуторов // *Економіка АПК*. – 2011. – № 6. – С. 151-159.
4. Македонський А. В. Шляхи відродження молочного скотарства на Харківщині / А. В. Македонський, Р. О. Петренко, М. І. Єнін // *Економіка АПК*. – 2010. – № 11. – С. 14-18.
5. Цвайг Х. І. Розвиток виробництва та промислової переробки молока у Львівському регіоні : монографія / Х. І. Цвайг. – К. : ННЦІАЕ, 2010. – 136 с.
6. Тваринництво Львівщини : стат. зб. – Львів, 2011. – 138 с.

